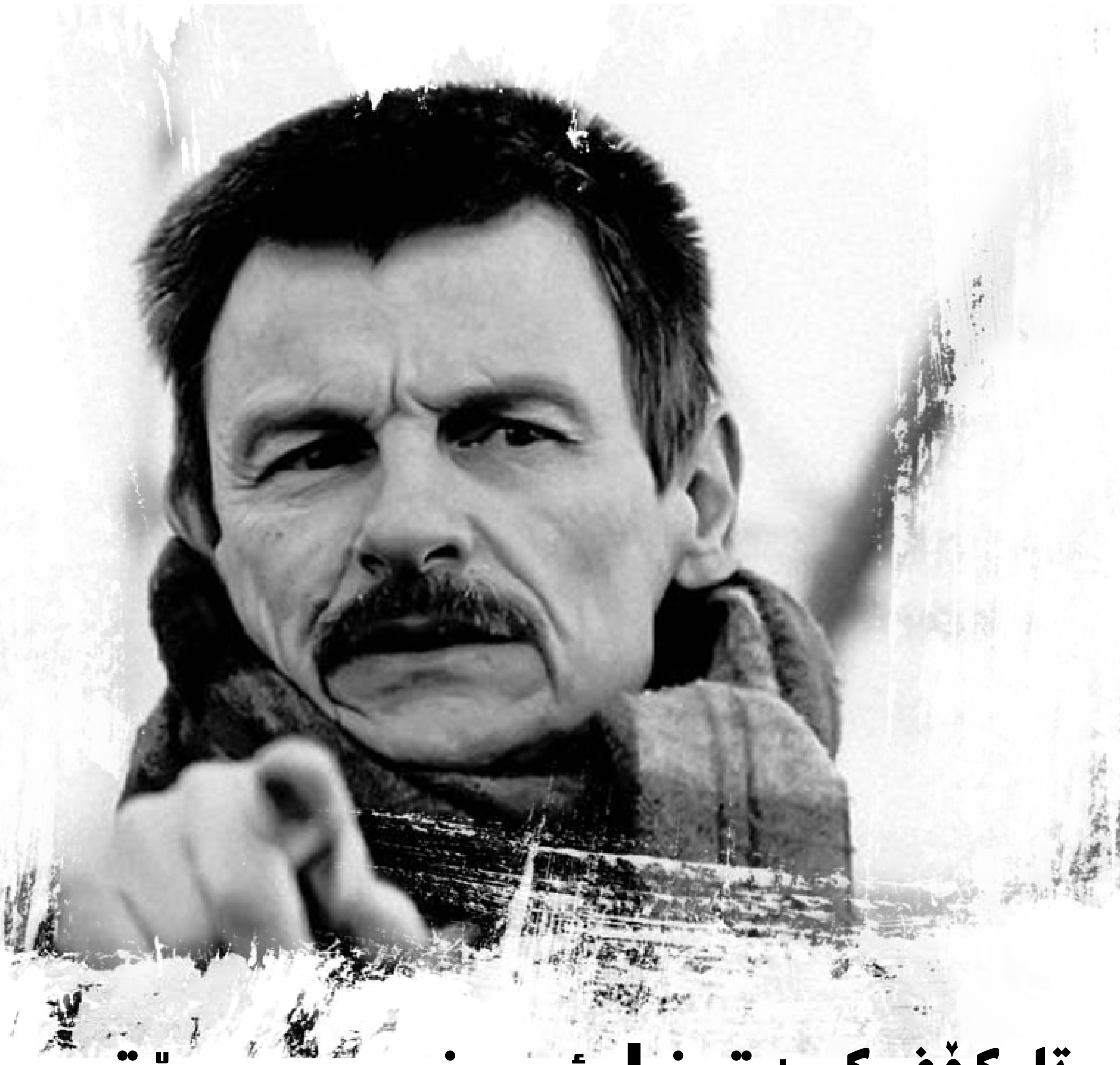

تارکۆفسکی: تەنیا ئەوەندەم دەوێت، ئەو ڕۆشنبیرە بم کە لە ناخمدایە..

لە عەرەبییەوە: هێمن مەحمود حەسەن

تارکۆفسکی وەکو موعجیزەیەك وایە. بۆ من کەسێك بوو کە هانی دەدام و پاڵی پێوەدەنام، کەسێك بوو گوزارشتی لە شتێك دەکرد کە بەردەوام دەمویست بیڵێم، بەڵام بەبێ ئەوەی بزانم چۆن بیڵێم. تارکۆفسکی بەلای منەوە پیاوێکی مەزنە، ئەو زمانێکی نوێی داهێنا... بێرگمان

نامەوێت شێوازی کارکردنمان بە شێوازی کارکردنی خۆرئاوا بەراورد بکەم

تارکۆفسکی ساڵی ١٩٣٢ لە شاری (زفراجیە)ی ڕووسی کە دەکەوێتە سەر کەناری ڕووباری ڤۆڵگا لەدایکبووە. کوڕی شاعیری بەناوبانگی رووسی (ئارسینی تارکۆفسکی)یە. دایکی ناوی (مایا ئیڤانۆڤنا فیشیناکفا)یە. دایک و باوکی لەیەک جیابوونەوە و ئەم و خوشکەکەی چوونە لای دایکیان. هەر لە منداڵییەوە حەزی لە وێنەکێشان و مۆزیک بووە، سەرەتا زمانی عەرەبیی خوێندووە، بەڵام بە هۆی ڕووداوێکەوە کە زیانی بە سەری گەیاند وازی لە زمانی عەرەبی هێنا و گواستییەوە بۆ خۆیندنی جیۆلۆجیا، گەورەترین هەنگاوی ژیانی ئەو کاتە بوو کە چووە قوتابخانەی سینەما لە مۆسکۆ کە سینەماکاری بەناوبانگ (میخائیل رۆم) بەڕێوەبەرەی بوو. (تارکۆفسکی) لەو سەردەمە و لە ساڵی ١٩٥٨دا کورتە فیلمێکی بە ناوی (پیاوکوژان)ەوە کە لە کورتە چیرۆکێکی (ئەرنست هەمینگوای)یەوە وەرگیرابوو پێشکەشکرد .

ئەم دیدارە لە ساڵی ٢٠٠٧دا بڵاوکراوەتەوە و لە زمانی ڕووسییەوە وەرگێڕداوەتە سەر زمانی عەرەبی، منیش وەرمگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی.

***سەرەتا حەز دەکەم بزانم سەبارەت بە کارکردنت لە دەرەوەی وڵات چ هەستێکت لا دروست بووە.**

-فیلمی (نۆستالگیا) یەکەم فیلم و یەکەم پەیوەندیمە لەگەڵ نەریتەکانی کارکردن لە دەرەوە. بێگومان کاری وێنەگرتنی ئەو فیلمە لە هەر شوێنێک بێت شتێکی قورسە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا لەو بڕوایەدام کە دەکرێت بەسەر ئاستنەگەکاندا سەربکەوین. قورسترین کێشە لە خۆرئاوا کەمیی کات و کەمیی خەرجیی دارایی بەرهەمهێنانی فیلمە. لایەنی دارایی کۆسپێکی گەورەیە لە بەردەم بەرهەمهێنانی هەر کارێکی داهێنەرانەدا. ئیتر بەهۆی کەمیی پارە و نەبوونی پارە بۆ پڕکردنەوەی خەرجییەکانی کاری هونەری کێشەی نەبوونی کات سەرهەڵدەدات. چەندێ وێنەمان بگرتایە، خەرجییەکان ئەوەندە زۆرتر دەبوون، پارە لە خۆرئاوا ڕۆڵی ستەمکار دەگێڕێت. لە وڵاتی خۆمان بیرم لە شتێک نەکردووەتەوە کە ناوی خەرجی بێت.

کاتێک کۆمپانیای تەلەفزیۆنی ئیتاڵی بۆ دەرهێنانی فیلمێک بانگهێشتی کردم، ئەو بودجەیەی کە بۆ فیلمەکە تەرخان کرابوو شتێکی زۆر کەمبوو. من پێشتر شارەزاییم لە بارەی کارکردنەوە لە دەرەوەی وڵات نەبوو، تەنیا شتێک کە پێمبوو ڕەزامەندییەک بۆ ئەنجامدانی کارەکە، پرۆژەکەش هەڵگری مۆرکێکی ڕۆشنبیری بوو نەک بازرگانی. کارکردن لەگەڵ تیمی وێنەگرتنی ئیتاڵیدا شتێکی خۆشبوو، هەستێکی خۆشم لا دروست بوو. ئەوانە کەسانێکی تەکنیکاری شارەزاو لێهاتوون، لەو باوەڕەدام کارکردنیان لە فیلمەکەماندا ئاسودەییەکی زۆری پێبەخشیین. من نامەوێت شێوازی کارکردنمان بە شێوزای کارکردنی خۆرئاوا بەراورد بکەم. وێنەگرتنی فیلم لە هەر زەمەنێکدا بێت کارێکی قورسە، من گەیشتمە ئەو بڕوایەی کە دواکەوتەییەکی ئابووری لە خۆرئاوا هەیە، ئەگەر ئەو ڕەوشەش باڵ بەسەر هەموو شتێکدا بکێشێت، ئەوا دەرەنجامێکی مەترسیداری بۆ دوارۆژی سینەما دەبێت.

***بیرۆکەی ململانێی نێوان مرۆڤ و جیهانی چواردەور ناوەڕۆکی ئەو پێنج فیلمەتن کە لە ماوەی ٢٠ ساڵدا دەرهێنانت بۆ کردوون، ئایا ئەم بیرۆکەیە لەم فیلمەشدا بەرجەستە دەبێت؟**

گەیشتمە ئەو بڕوایەی کە دواکەوتەییەکی ئابووری لە خۆرئاوا هەیە، ئەگەر ئەو ڕەوشەش باڵ بەسەر هەموو شتێکدا بکێشێت، ئەوا دەرەنجامێکی مەترسیداری بۆ دوارۆژی سینەما دەبێت

گفتوگۆ

-بە شێوەیەکی گشتی بەردەوام ململانێکان لە مرۆڤ گەورەتر بوون، زۆرجار پاڵەوانە سەرەکییەکان کەسانێکی لاوازن، کەسانێکن کە هێزێکی گەورە لە ناخیاندا دەتەقێتەوە. ململانێ لە نێوان مرۆڤ و کۆمەڵگەدا شتێکە بەردەوام لە ئارادایە، واتە شەڕێک لە نێوانیاندایە، شەڕێک کە ئێمە ناوی دەنێین ململانێ. لە حاڵەتی نەمانی ئەو شەڕەدا شتێک نامێنێت کە ناوی ململانێ بێت. کاتێک لەگەڵ ئەو پاڵەوانانەدا کار دەکەم، هەست بە خۆشییەکی زۆر دەکەم، کەسانێکن کە پەیوەندی و پەیوەستبوونیان بە کۆمەڵگەوە یەکێکە لە گرنگترین تایبەتمەندییەکانی ئەو ململانێیە.

ئەوانە لە بارودۆخێکدا دەژین کە دەوری داون، بەوجۆرە لەگەڵ دەوروبەریاندا دەکەونە ململانێوە.

من هەمیشە دەمەوێت بزانم ئەوانە چۆن ململانێکانیان یەکلایی دەکەنەوە. ئایا ملیان کەچ دەکەن یان پابەندی پرەنسیپ و بەها مرۆییەکانیان دەبن؟

***دەتوانیت بۆمان باس بکەیت کە چۆن بیرۆکەی فیلمی (نۆستالگیا) سەری هەڵدا؟**

-من چەندین جار سەفەرم کردووە بۆ ئیتاڵیا، ساڵی ١٩٨٠ بڕیارم دا لەگەڵ نووسەر و شاعیر و سیناریستی ئیتالی (تۆنینۆ گوییرا)ی هاوڕێمدا فیلمێک بکەین. ویستم لەو فیلمەدا کۆی هەستەکانم کە لە بارەی گەشتەکانمەوە بۆ ئەو فیلمە لەلام دروستبوون بەکاربهێنم. پاڵەوانی سەرەکی ناوی (گۆرچاکۆف)ە، کە (ئۆلیگ یانکۆفسکی) ڕۆڵەکەی دەگێڕێت، کەسێکی ڕۆشنبیری ڕووسییە و بۆ کارێک سەفەر دەکات بۆ ئتاڵیا. ناوی فیلمەکەش هەر لە وشەی (نۆستالگیا)وە هات، وشەکەش ڕێک بە مانای (بیری وڵات) نایەت کە لێمان دوورە، بەڵکو بە مانای (بیری نیشتمان، بیریماڵی منداڵی، بیری ئینتمای ڕۆحی)ش دێت.

بۆ چەندین جار لە هەردوو قۆناغی نووسینی سیناریۆ و وێنەگرتندا گۆڕانکاریی زۆرمان لە جەوهەری ڕووداوەکاندا کرد. ویستم لەو فیلمەدا ئەوە بڵێم کە مەحاڵە لە جیهانێکی دابڕاودا بژیم. (گۆرچاکۆف) مامۆستایەکە کە ناوبانگێکی جیهانیی هەیە و بە مێژووی شوێنەوارەکانی ئیتاڵیا ئاشنایە و بۆ یەکەمین جار هەلی ئەوەی بۆ دەڕەخسێت تەلار و شوێنەوارە ئیتاڵییەکان ببینێت، کە پێشتر تەنیا لە ڕێگەی وێنە فۆتۆگرافییەکانەوە پێیان ئاشنا بووە، بەڵام دوای ماوەیەکی کەم لە گەیشتنی بۆ ئیتالیا درک بەوە دەکات کە ئەگەر مرۆڤ خۆی بەشێک نەبێت لەو کولتوورەی کە ئەو بەرهەمە هونەرییەی خولقاندووە، مەحاڵە بتوانێت ناوبژیوان یا وەرگێڕ یا پسپۆڕی بەرهەمهێنانی هونەری بێت. ئامانجی گەشتەکەی (گۆرچاکۆف) بۆ ئیتاڵیا دۆزینەوەی شوێنەواری یەکێک لە مۆزیسیانە دەگمەنە بەناوبانگەکانی ڕووسە، کە لە سەدەی ١٨دا ژیاوە، کۆنتێکی ڕووسی ناردوویەتی بۆ ئیتاڵیا بۆ ئەوەی فێری موزیکی کۆشکی شاهانە ببێت. ئەو کەسە لە (کۆنسێرڤاتور، پەیمانگەی باڵای مۆزیک)ی لەبەردەستی (جان بلتیستی مارتینی) هونەری مۆزیکی خوێندووەو دواتر بووە مۆزیسیانێکی بەناوبانگ و لە ئیتاڵیا ئازادانە ژیا. یەکێک لە دیمەنە بەناوبانگەکانی ئەو فیلمە ئەوەیە کە کاتێک (گۆرچاکۆف) نامەی ئەو مۆزیسیانە پیشانی ئەو کچە بە ڕەگەز سلاڤییە دەدات کە ڕێبەر و وەرگێڕیەتی، لە نامەکەدا باس لەوە دەکات، کە

شتی هەرە گرنگ لای من ئەوەیە کە بەردەوام مەزنی و پیرۆزیی بەیەکەوە ژیانی مرۆڤەکان لەگەڵ یەکتری بۆ خەڵکی دەربخەم

چەندێ بیری نیشتمان دەکات. دەوترێت دواتر ئەو مۆزیسیانە گەڕاوەتەوە بۆ ڕووسیا، بەڵام ئالودەی مەی خواردنەوە بووەو دواتر خۆی کوشتووە. مێژوو و جوانیی مێژووی ئیتاڵیا کاریگەرییەکی زۆریان لە سەر هەستەکانی (گۆرچاکۆف) هەبووە، بۆیە نەیتوانیوە بڕیار بدات کە کامیان نیشتمانی ئەون، ئیتاڵیا یان ڕووسیا. ئەو هەستانەی کە ئیتاڵیا لای (گۆرچاکۆف) دروستیکرد مۆرکێکی مەعریفیيان پێوەبوو، ئەوەی کە دەمێنێتەوە تەنیا توێکڵی دەرەوەیەتی. ئەو هەستە وای لێکرد کە هەست بە دڵتەنگی بکات، بەتایبەت کاتێک کە درکی کرد ناتوانێت ئەو هەستانە لە بیربکات و شتێکی نوێ لەو مەعریفەیە بەرهەم بهێنێت، کە لە ئیتاڵیا بەدەستی هێناوە. ئەو حاڵەتە ئازارە ڕۆحییەکەی زیاتر کرد. (نۆستالگیا) لەلای (گۆرچاکۆف) بێتوانایی هاوڕێ و کەسوکارەکانییەتی کە لەو هەستانەدا هاوبەشی بن، هەرئەوەشە کە وای کرد مانەوەی لە ئیتاڵیا شتێکی ئازاربەخش بێت، بەڵام لەو کاتەدا پێویستبوو بە دوای پەیوەندییەکی ڕۆحیدا بگەڕێت، ئەو ڕۆحەی کە هاوبەشی خەمەکانییەتی. فیلمی (نۆستالگیا) جەدەلێکەی لە بارەی سروشتی (بیری نیشتمان) یا سروشتی ئەو نەهامەتییەی کە پێی دەوترێت (نۆستالگیا) و ماناکەی لە خەمۆکیش فراوانترە. (گۆرچاکۆف) ئەو مرۆڤە ڕووسییە لە توانایدایە بە سەر ڕەقییەکی زۆرەوە لە هاوڕێ و ناسیاوە تازەکان دووربکەوێتەوە، بەڵام شەیدای بینینی ئیتاڵیا بووەتە بەشێک لەو هەستەی، کە ئەویش بیری نیشتمانە.

***ئەو پەیوەندییە ڕۆحییەی کە (گۆرچاکۆف) بەدوایدا دەگەڕا چۆن بەرجەستە بوو؟**

- (گۆرچاکۆف) لە یەکەم دیداری لەگەڵ پیاوێکی ئیتاڵیدا کە مامۆستایەکی ماتماتیکە و ناوی (دۆمینیکۆ)یە، ئەکتەری سویدی (ئۆرلاند جۆزیفسن) ڕۆڵەکەی دەگێڕێت، هەوڵی دا بەو هەستانەی خۆی ئاشنابێت، خەڵکی شار ئەو پیاوە بە شێت دەزانن. (دۆمینیکۆ) بۆ نزیکەی نۆ ساڵ خێزانەکەی خۆی لەماڵەوە بەندکردبوو بە بیانووی ئەوەی کە گوایە دنیا کۆتایی دێت. ئەو شێتە بچوکە خەوخۆشە وەکو هاوبەشی گۆرچاکۆف-ی لێهاتبوو. (دۆمینیکۆ) ئاگای لە هەست و گومانەکانی خۆی بو، هەروەها لە نیگەرانیی ڕۆحی (گۆرچاکۆف)یش بەئاگابوو، نەک هەرئەوەندە بەڵکو دەشیزانی کە چۆن ئەو نیگەرانییە گەورەتر بکات. (دۆمینیکۆ) بە دوای مانای ژیاندا دەگەڕا، ئەو مانایەی کە لە چەمکی ئازادی و شتێتیدا خۆی دەبینێتەوە. لەلایەکی تریشەوە هەستێکی منداڵانە و سۆزێکی نائاسایی هەبوو، ئەوەش سیفەتێکە کە لەلای (گۆرچاکۆف) نییە. زامەکەی بەهۆی ئەو تەنگژە قوڵەی ژیانییەوە خوێنی لێدەچۆڕا. بەو جۆرە وەکو شێتێکی بچوکی ئیتاڵی دەبینیت زۆر بە سادەیی سەیری شتەکان دەکات و لەو بڕوایەدایە کە هەستی ناوەکی و ویژدانە زیندووەکەی لە ڕێگەی بارودۆخی گشتییەوە چارەسەرێک بۆ نەخۆشییەکانی کۆمەڵگە دەدۆزنەوە. سیناریست (تۆنینۆ گوییرا) لە یەکێک لە ڕۆژنامەکاندا شتێکی لە بارەی ئەو کەسایەتییە خوێندبووەوە، دواتر لە کاتێکی درەنگدا من و ئەو بەیەکەوە کەسایەتیی (دۆمینیکۆ)مان لە سیناریۆکەدا دانا، دوای ئەوەی کەمێک ئەفسوونی منداڵیمان پێبەخشی. ڕاستگۆیی منداڵانەی لەگەڵ جیهانی دەوروبەریدا بڕوا و

بە شێوەیەکی گشتی بەردەوام ململانێکان لە مرۆڤ گەورەتر بوون، زۆرجار پاڵەوانە سەرەکییەکان کەسانێکی لاوازن، کەسانێکن کە هێزێکی گەورە لە ناخیاندا دەتەقێتەوە

ڕاستگۆیی منداڵیمان بیردەخاتەوە. (دۆمینیکۆ) لە خەیاڵی ئەنجامدانی سروتێکدا بوو، ئەوەیش ئەوەیە کە مۆمێکی ڕۆشنکەرەوە هەڵگرێت و لە گەرماوێکی کۆنی ڕۆمانی گەورەی ناوجەرگەی تۆسکانیادا بە ناو حەوزێکی پڕ لە ئاوی گەرمدا بڕوات. دواتر (گۆرچاکۆف) لە درەنگانێکدا هەوڵی دا ئەو کارە لە جیاتی ئەو ئەنجام بدات، ئەو لەو باوەڕەدا بوو کە کێشەکە پێویستی بە کارێکی گەورەترە، پێویستی بە قوربانیدانی گەورەترە. بەو جۆرە سەفەری کرد بۆ ڕۆما و چووە سەر پەیکەری ئیمپراتۆر (مارکۆس ئافریلی)، ئەو تاکە فەیلەسوفەی کە لەسەر عەرشی ڕۆما دانیشت و داوای لە خەڵکی دەکرد هاوکاریی یەکتری بکەن و بگەنە لێکتێگەیشتنێکی هاوبەش. (دۆمینیکۆ) لەسەر پەیکەرەکە وەستاو لە ناو ئەو هەموو شێتانەدا کە دەوریان دابوو وتارێکی کاریگەری لە بارەی نەهامەتیی مرۆڤەوە پێشکەش کرد. دوای ئەوەی کە وتارەکەی خوێندەوە، نەوتی کرد بەخۆیدا و ئاگری لە خۆی بەردا، بەوجۆرە بە بڕوایەکی هێمانە بە ڕزگار بوون سروتەکەی ئەنجام دا.

***هیچ خەسڵەتێکی هاوبەش لە نێوان پاڵەوانە سەرەکییەکانتدا هەیە کە وات لێبکات لە نێوان یەکتریدا بەراوردیان بکەیت؟**

-زۆرترین خەسڵەتێک کە من لە خەڵکیدا بە دڵمە ئەو جێگرییەیە، کە لە هەوڵێکدا بۆ گەیشتن بە ئارامییەکی گەورەتر، ئاوێتەی سەرڕەقی و شێتی دەبێت. ئەو جێگرییە پێویستە هیواشی لەگەڵدا بێت.

***ئەو پەیوەندییەی کە ئەو دوو پاڵەوانە بە یەکەوە دەبەستێتەوە کورتەی هەستە خودییەکانت نییە؟**

- (گۆرچاکۆف) وەکو کەسێکی بەهێزی خاوەن لۆژیک سەیری (دۆمینیکۆ)ی شێت دەکات. (دۆمینیکۆ) بڕوای بەکارەکانی خۆی هەبوو، (گۆرچاکۆف) ئەو بڕوایەی نەبوو، بۆیە دەبینیت (دۆمینیکۆ) زۆر سەرنجی ڕادەکێشێت، بەو شێوەیە بە هۆی پەرەسەندنی پەیوەندییەکەیانەوە (دۆمینیکۆ) دەبێتە هاوبەشی زهنی (گۆرچاکۆف). بەهێزترین کەس لە ژیاندا ئەوانەن کە تا کۆتایی ژیانیان ڕاستگۆیی منداڵی و جێگیریی وێژدانی خۆیان لە ناخیاندا پاراستووە.

***دیارە تۆ چەند بنەمایەکت هەبووە کە لە وێنەگرتنی فیلمێکی وەهادا پشتت پێبەستوون، چونکە بە ئاشکرا مانای ڕزگاربوون لە شپرزەیی ناخ دەردەکەوێت.**

-شتی هەرە گرنگ لای من ئەوەیە کە بەردەوام مەزنی و پیرۆزیی بەیەکەوە ژیانی مرۆڤەکان لەگەڵ یەکتری بۆ خەڵکی دەربخەم. کاتێک مرۆڤ گۆشەگیر دەبێت تەنیا بۆ خۆی دەژی، ئەو ئارامییەشی کە لاشەی دادەگرێت تەنیا فێڵێکەو هیچی تر، ئەوەندە نەبێت کە دوو کەس پەیوەندی لەگەڵ یەکتری دروست دەکەن، ئەو کات کێشەیەک سەرهەڵدەدات: پرسیار ئەوەیە کە چۆن دەکرێت ئەو پەیوەستبوونە قوڵبکرێتەوە؟ فیلمەکەی من پێش هەموو شتێک باس لە ململانێی نێوان دوو شێوە شارستانی دەکات، دوو شێوازی جیاواز، دوو شێوە بیرکردنەوەی جیاواز. دووەم، فیلمەکە باس لەو کۆسپانە دەکات کە لە پەیوەندییەکانی نێوان مرۆڤەکاندا دروست دەبن، نموونەش بۆ ئەوە ئەو پەیوەندییە کە لە نێوان (گۆرچاکۆف) و کچە ڕێبەرەکەیدا دروست دەبێت کە

بڕوام بە شێوازێکی هونەری دیاریکراو نییە بۆ فیلمێك كە هەمووان لێی تێبگەن

ناوی (یۆجینا)یە. پەیوەندییەک کە خەریکە دەبێتە چیرۆکێکی خۆشەویستیی تەواونەکراو، هۆکەشی ئەوەیە کە ئەو پەیوەندییە خۆشەویستییەی نێوانیان شتێکی مەحاڵە.

من ویستم ئەو مەحاڵییە لە پەیوەندیی نێوان دوو کەسدا دەربخەم، چونکە تۆ تەنیا شتێکی کەمی لە بارەوە دەزانیت. شتێکی ئاساییە پەیوەندی لە نێوان دوو کەسدا هەبێت، بەڵام جەدەلییەتەکە لە تێگەیشتنی یەکێکیاندایە بۆ ئەوی تریان. ئەگەر بیرۆکەکە لە ژێر کاریگەریی تێڕوانینێکی وەهادا چارەسەرکرابێت ئەوە مانای وایە کە فیلمەکە دەڵێت هاوردەکردن و هەناردەکردنی کولتووریش مەحاڵە. ئێمە لە وڵاتی خۆمان زێدەڕەوی دەکەین کاتێک دەڵێین (دانتی) یا (پترارک) دەناسین، چونکە ئەوە ڕاست نییە. ئیتاڵییەکانیش هەمان هەڵە دەکەن کاتێک دەڵێین (پۆشکین) دەناسین. ئەگەر گریمانەی ئەوە بکەین کە ئەو مەسەلەی ناسینە مەسەلەیەکی جەوهەری نییە، ئەوە مانای وایە کە هەرگیز ناکرێت کولتووری گەلێک بگوازرێتەوە بۆ گەلێکی تر. ئازارەکانی (گۆرچاکۆف) کاتێک دەست پێدەکات کە دەگاتە ئەو باوەڕەی مەحاڵە پەیوەندیی ڕاستەقینە لە نێوان کەسەکاندا دروست ببێت، لەبەرئەوە دەبینیت بە دوای هاوبەشێکی زهنیدا دەگەڕێت، ئەو هاوبەشەش «دۆمینیکۆ»یە کە شیزۆفینیایەکی ناوەکیی هەیە و لە پێناوی ڕزگاربووندا خۆی دەکات بە قوربانی. هەمووان وا سەیری (دۆمینیکۆ) دەکەن کە شێتە، لەوانەشە ئەوە ڕاست بێت. بەڵام هۆکارەکانی شێتی و هەستەکانی و وەڵامدانەوەکانی هەمووی بەلای «گۆرچاکۆف»ەوە سروشتی و ئاسایین.

کەسایەتییەکەی لە کاتی وێنەگرتندا بەهێز و هەستیار دەردەکەوت، بە ڕوونی نیگەرانییەکەی (گۆرچاکۆف)ی دەرخست و ئەو ڕاستییەی بەرجەستەکرد، کە مەحاڵە پەیوەندیی ڕاستەقینە لە نێوان کەسەکاندا دروست بێت. (دۆمینیکۆ) تا ڕادەیەکی دیاریکراو توانیی گوزارشت لەو ترسە بکات کە هەموومان هەستی پێدەکەین و ناچارین بژین. ئەو ترسەی کە دەکەوینە ژێر هەژموونییەوە و چاوەڕوانی زەمەنێکی ترین. هەمووان نیگەرانی دواڕۆژن، فیلمەکەش باسی ئەو نیگەرانی و گوێ پێنەدانەی ئێمە دەکات. بانگەشەکردنێکە بۆ پێشخستنی ڕێبازی باوی خۆمان، لەگەڵ ئەوەشدا و وێڕای نیگەرانیمان هیچ شتێکمان دروست نەکردووە، بەڵێ، ئەوەشی کە تەواومان کردووە زۆر کەمە و پێویستمان بە کاری زیاترە. بەشداریی من لەم کارەدا تەواوکردنی ئەم فیلمەیە کە دەڵێت خەباتی (دۆمینیکۆ) پەیوەندیی بە هەموومانەوە هەیە، پێشمان دەڵێت کە ڕاست دەکات کاتێک هەمووان بە بێئاگا تۆمەتبار دەکات. ئەو شێتە و خەڵکی بە لاوازی تۆمەتبار دەکات قوربانی دانیشی تەنیا هەوڵێکە بۆ جوڵاندنی ئەوانەی دەوروبەری بۆ ئەوەی پاڵیان پێوەبنێت و لە گۆڕینی بارودۆخەکەدا بەشداربن.

***تۆ لەگەڵ شێوازی بیرکردنەوە و بیروبۆچوونەکانی (دۆمینیکۆ)دایت لە بارەی جیهانەوە؟**

-شتی جەوهەری لە کەسایەتیی (دۆمینیکۆ)دا ئەو بیروبۆچوونانە نین کە لە بارەی جیهانەوە هەیەتی و وایان کرد خۆی بکات بە قوربانی، بەڵکو ئەو شێوازەیە کە هەڵیبژارد بۆ چارەسەرکردنی ململانێ ناوەکییەکەی خۆی. لەبەرئەوە من گرنگییەکی

گفتوگۆ

تایبەت بە خاڵی دەستپێکردنی ململانێکە نادەم. بەلای منەوە ئەوە گرنگە کە تێبگەم چۆن ئەو ناڕەزایەتییە سەرهەڵدەدات و چۆن دەتوانێت گوزارشتی لێبکات. ئەو شێوازی ناڕەزاییانەی کە مرۆڤ دەیەوێت لە ڕێگەیانەوە گوزارشت لە خۆی بکات، گرنگییەکی ئیجگار زۆریان هەیە.

***ئایا بەلاتەوە مەسەلەیەکی گرنگە کە بیروبۆچوونەکانت سەرنجی جەماوەرێکی فراوان ڕابکێشن؟**

-من بڕوام بە شێوازێکی هونەری دیاریکراو نییە بۆ فیلمێک کە هەمووان لێی تێبگەن. من ویستم بڵێم کە ناکرێت وێنەی فیلمێکی وا بگیرێت. بەهەرحاڵ بە بڕوای من فیلمێکی وا بە کارێکی داهێنەرانە دانانرێت. کاری داهێنەرانە کاتێک داهێنەرانە دەبێت کە ناڕەزایی دروست بکات. فیلمەکانی دەرهێنەرێکی وەک (ستیڤن سپیلبێرگ) بینەرێکی زۆر کۆدەکەنەوە و دەستکەوتێکی زۆریان دەبێت، بەڵام (سپیلبێرگ) هونەرمەند نییە و فیلمەکانیشی کارێکی داهێنەرانە نین. ئەگەر من کاری وا بکەم، کارێک کە باوەڕم پێی نەبێت، ئەوا بە دڵنیاییەوە لە ترسا ڕۆحم دەردەچێت. هونەر وەکو شاخێک وایە کە لوتکەیەکی هەیە و لاپاڵەکەشی دەشتێکی کاکی بە کاکییە. ئەو کەسەی کە لەسەر لوتکەکە دەوەستێت هەمووان لێی تێناگەن. من خۆم بە مەسەلەی جەماوەرەوە سەرقاڵ ناکەم و زۆر نیگەرانم ناکات، بەڵام ئایا ئەوە دەگەیەنێت کە من سوکایەتی بە درکپێکردن و پێزانیان بکەم؟

من ناڵێم کە جەماوەر کۆمەڵێک کەسانی گێلن، جگە لەوەش من بڕوای تەواوم بەوە هەیە کە لە هەموو جیهاندا یەک بەرهەمهێنەری سینەمایی نییە کە ١٥ کوپیک لە وێنەگرتنی فیلمێک یا کارێکی هونەریدا خەرج بکات. من لە فیلمەکانمدا تەواوی توانا و وزەی خۆم بەکاردەهێنم، لەو باوەڕەشدام کە لە توانامدایە بە شێوازی تایبەتی خۆم سەرنجی جەماوەر ڕابکێشم، بەبێ ئەوەی لە پرەنسیپەکانم لابدەم.

من ئەو نموونە زهنییە نیم کە لە هەوادا دەبێتە هەڵم و لە هەسارەیەکی تریش ناژیم. بە پێچەوانەوە من هەست بە پەیوەستبوونێکی گەرم و پتەو دەکەم کە بە خەڵک و خاکەوە گرێیداوم. بەکورتی من تەنیا ئەوەندەم دەوێت ئەو ڕۆشنبیرە بم کە لە ناخمدایە. من لەسەر سەکۆیەک ڕاوەستاوم خەڵکیش تەماشام دەکەن، بەڵام من کارێکی ترم هەیە، ئەو ئەرکانەی کە لەسەر شانی منن لە ئەرکەکانی خەڵکی جیاوازن. بەڵام لام گرنگ نییە کە هەمووان لێم تێبگەن. ئەگەر فیلم یەکێک بێت لە شێوازە هونەرییەکان دڵنیاشم کە لەسەر ئەوە هاوڕاین، ئەوا پێویستە ئەوەمان لە بیربێت کە کاری هونەری کاڵایەک نییە بۆ بەکاربردن، بەڵکو بەپێچەوانەوە، ئەوە ئەوپەڕی داهێنانە کە گوزارشت لە مەبەست و ئامانجە باڵا جیاوازەکانی زەمەنی خۆمان بکەین. بەرهەمهێنانی هونەرییە کە ئامانجە باڵاکانی ئەم زەمەنەمان دروست دەکات یا پێکدەهێنێت، مەحاڵیشە هەمووان بتوانن بە ئاسانی بەو ئامانجانە بگەن، چونکە گەیشتن بەو ئامانجانە یان هەوڵدان بۆ نزیکبوونەوە لێیان پێویستی بەوەیە کە لانی کەم مرۆڤ لە ڕووی ڕوحییەوە پێبگات و گەشە بکات. ئەگەر پەیوەندیی جەدەلی نێوان ئاستی ڕۆحی مرۆڤ و ئەو نموونەیەی کە هونەر گوزارشتی لێدەکات پەیوەندییەک بێت کە

فیلمەکانی من یەک مانایان هەیە، ئەویش ئەو شتەیە کە تێیاندایە

کۆتاییەکەی نەمان بێت، ئەوا هونەریش ناوەڕۆک و کاری خۆی لەدەست دەدات.

ئێمە زۆرجار بەداخەوە ناچارین باوەڕ بەوە بکەین کە پێویستە فیلمەکان بگەنە ئاستی چێژوەرگرتن. بۆ نموونە، من فیلمەکانی دەرهێنەرانی وەک (دۆفچینکۆ و ئالمیسا و بریسۆن) بەرز دەنرخێنم چونکە زۆر سادەن. ئەگەر فیلمسازێک بیەوێت هزرەکانی بگەیەنێت بە تەماشاکەر، ئەوا پێویستە متمانەی بە جەماوەری خۆی هەبێت. ئەوکات پێویستە بەیەکەوە لە سەر یەک شۆستە بوەستن. بەڵام مەسەلەی ئەوەی کە تۆ جەماوەرەکەت ناچاربکەیت لە فیلمەکەت تێبگات، ئەوە کارێکی گێلانەو بێ مانایە، تەنانەت ئەگەر فیلمەکەشت باس لە شتێکی باو بکات، کە هەمووان پێی ئاشنان. زۆر گرنگە قبوڵکردنی ستاتیکی تەماشاکەریش بەهەند وەربگیرێت، بەڵام هەڵپەکردن بۆ ئەوەی کە تەماشاکەر تەنیا کاتێکی خۆش بەسەر بەرێت ئەوە شتێکە، کە هەرگیز ڕێگە پێدراو نییە. زۆربەی فیلمەکانی ئەم سەردەمە بەردەوام ئامانجێک بۆ خۆیان دادەنێن کە هەوڵدانە بۆ شیکردنەوەی ئەو بارودۆخەی دەوری ڕووداوەکانی فیلمەکەی داوە و بە ئامادەکراوی دەیخاتە بەردەم بینەر. من دەڵێم لە هیچ فیلمێکدا پێویستمان بە شیکردنەوە یا ڕاڤەکردن نییە. لە جیاتی ئەوە پێویستە حاڵەت و هەستێکی وا بخولقێنین کە کاردەکەنە سەر تەماشاکەر و وای لێدەکەن بیربکاتەوە. من لە مۆنتاژکردنی فیلمی (نۆستالگیا)دا هەوڵم دا پرەنسیپێکی وا بەکاربهێنم، هەربۆیەش بوو وای لێکردم لۆژیکی خودی (بیر، خەون، بیرەوەری) بەکاربهێنم. من بە دوای شێوەیەکی وەهادا دەگەڕێم کە لە حاڵەتێکی هاوشێوەی واقیع و باری ڕۆحی مرۆڤەوە سەرچاوەی گرتبێت. واتە لەو فاکتەرانەوە سەرچاوە دەگرێت کە کاردەکەنە سەر مرۆڤ. ئەوانەش مەرجە سەرەتاییەکانی گوزارشتکردنن لە ڕاستی سایکۆلۆژی.

ئایا لۆژیکی خود، خودی ڕووداوی ناو فیلمەکەیە؟

-بەردەوام پرسیاری ئەوەم لێدەکرێت کە ئەو شتە بچوک و پێداویستییە کەسیانەی کە من لە فیلمەکانمدا بەکاریان دەهێنم چ مانایەکیان هەیە؟ ئەو پرسیارە دەمترسێنێت. هونەرمەند ناچارنییە وەڵامی مەبەستەکانی خۆی بداتەوە، فیلمەکانی منیش تەنیا بریتی نین لە پەیبردن و مانایەکی دیاریکراو. من نازانم چۆن هێماکانم ڕاڤە دەکەن. تەنیا شتێک کە من هەوڵی بۆ دەدەم هەست و هزرەکانمانە بۆ ئەم ژیانەی کە تێیداین، گرنگیش نییە ئەو هەوڵە پاڵپێوەنانێک بێت بۆ سۆز و خۆشەویستی لە جیهانی ناوەکیی ئێوەدا. لە فیلمەکانمادا بەردەوام هەوڵێک هەیە بۆ دۆزینەوەی نهێنییەکانی بیرۆکەیەک. قورسە وێنەی فیلمێک بگیرێت و هەوڵبدرێت بیرۆکەکەی بشاردرێتەوە، فیلمەکانی من یەک مانایان هەیە، ئەویش ئەو شتەیە کە تێیاندایە. بەڵام هەندێ جار قورسە بچینە قوڵایی ئەو شتەی کە گوزارشتمان لێکردووە یاخود ڕەهەندە سادەکانی ئاشکرا بکەین.

لە فیلمەکانتدا زۆرجار (گەشت) وەک حاڵەتێکی مەجازی بەکاردەهێنیت. ئەو حاڵەتە لە فیلمی (نۆستالگیا)دا زیاتر دەردەکەوێت. وەک گەڕیدەیەک لە خۆت دەڕوانیت؟

-یەک جۆرە گەشت هەیە، ئەویش گەشتێکە بەرە و جیهانی ناوەکی.

فیلمەکانی دەرهێنەرێکی وەک (ستیڤن سپیلبێرگ) بینەرێکی زۆر کۆدەکەنەوە و دەستکەوتێکی زۆریان دەبێت، بەڵام (سپیلبێرگ) هونەرمەند نییە و فیلمەکانیشی کارێکی داهێنەرانە نین. ئەگەر من کاری وا بکەم، کارێک کە باوەڕم پێی نەبێت، ئەوا بە دڵنیاییەوە لە ترسا ڕۆحم دەردەچێت

گفتوگۆ

من لەو کەسانە نیم کە بڕوایان وایە هەموو گەشتێک بە گەڕانەوە کۆتایی دێت. مرۆڤ هیچ کاتێک ناتوانێت بگەڕێتەوە بۆ خاڵی سەرەتا، چونکە لەو ماوەیەدا زۆر شت دەگۆڕێت، تەنانەت خودی ئەو کەسەش دەگۆڕێت. مەحاڵیشە مرۆڤ لە خودی خۆی ڕابکات. ئەوە ئەو شتەیە کە لە ناخماندایە لە ڕۆحماندایە، وەکو کیسەڵێک وایە کە لە ناو قاوغەکەیدایە. گەشتکردن بە جیهاندا تەنیا چەند سەفەرێکی هێمائامێزن، کە لە شوێنێک دەوەستیت دەکەویتە گەڕان بە دوای ڕۆحتدا.

***مرۆڤ بۆ ئەوەی بە دوای ڕۆحی خۆیدا بگەڕێت پێویستە بڕوایەکی بەهێزی بە ڕۆحی خۆی هەبێت، وابزانم لەم ڕۆژگارەدا هەمووان ملکەچی کۆمەڵە هۆکارێکی دەرەکی بوون، مەبەستم ئەو بیرۆکانەیە کە لە دەرەوە دەردەکەون.**

-بەڵێ ئەوە ڕاستە. بەداخەوە منیش هەمان هەستم هەیە. وابزانم مرۆڤایەتی وازی لە باوەڕیش هێناوە. بێگومان هەموو مرۆڤایەتیش نا، هەمووان وەکو یەک نین. کاتێک لە کەسێکی هاوچەرخ ڕادەمێنم وەکو سرووددبێژێکی ناو جوقە دێتە بەرچاوم، بەپێی ڕیتمی گۆرانییەکە دەمی دەکاتەوە و دایدەخاتەوە، بەبێ ئەوەی دەنگێ لە گەروی بێتە دەرەوە. ئەوانی تر هەموویان گۆرانی دەڵێن، بەڵام ئەو لاسایی گۆرانییەکە دەکاتەوە و وادەزانێت کە ئەوانی تر گۆرانی دەڵێن. لە دۆخێکی وادا ئەو کەسە خودی خۆی نییە، کەسێک نییە بڕوای بە کارەکانی خۆی هەبێت. مرۆڤی ئەم سەردەمە ئەژی بەبێ ئەوەی هیوایەکی هەبێت، بەبێ ئەوەی باوەڕی بەوە هەبێت کە دەتوانێت کار بکاتە سەر ئەو کۆمەڵگەیەی کە تێیدا دەژی.

***کەواتە لە دۆخێکی وەهادا و لە جیهانێکی وەهادا فیلم دەتوانێت چ مەبەستێک پێشکەش بکات؟**

مەبەستی ڕاستەقینەی ژیان لە هەوڵدانێکی ڕاستەقینەدایە بۆ دەوڵەمەندکردنی ڕۆحمان، بگۆڕێین و ببینە کەسێک جیاواز لەوەی پێشووتر. ئەگەر ئەو کارە بکەین، لە زەمەنی نێوان لەدایکبوون و مردندا، هەرچەندە کە ئەوە قورسە و هەڵی سەرکەوتنیش زۆر کەمە، ئەوا ئەو کات سودێک بە مرۆڤایەتی دەگەیەنین.

***لەو باوەڕدایت کە چەمکی (زەمەن) لەم ڕۆژگارەدا ئامێرێکی پێوانەکردن بێت بۆ گوزارشتکردن لە درککردن بە بوون؟**

-من باوەڕی تەواوم بەوەیە کە زەمەن قسەیەکی بابەتی نییە. ئەگەر مرۆڤ درک بە زەمەن نەکات، ئەوا زەمەن بوونی نییە. ئێمە بۆ ئەم چرکەساتە ناژین، ئەم چرکەساتە زۆر کورتە و لە خاڵی سفرەوە نزیکە، هۆکەشی ئەوەیە کە ئێمە درک بەو شتە ناکەین. تەنیا شێوازێک بۆ تێپەڕاندنی ئەو چرکەساتە ئەو کاتەیە کە لەناو دەچین. ئێمە لە نێوان ئێستا و ژیان و داهاتوو و کۆتاییدایین. لەبەرئەوە (نۆستالگیا) بیرکردنی زەمەنێکە کە بەسەرچووە.

سەرچاوە:
www.adabfan.com